

Obecná škola (česká), Krsy

1928–1938

Inventář

EL NAD č.: 1087

AP č.: 208

Zuzana Kliková

Plasy 2009

Obsah

Úvod:

I. Vývoj původce fondu	3
II. Vývoj a dějiny fondu	5
III. Archivní charakteristika fondu	5
IV. Stručný rozbor obsahu fondu	5
V. Záznam o uspořádání fondu a zpracování archivní pomůcky	6

Přílohy:

Příloha č. 1: Seznam použitých pramenů a literatury	7
Příloha č. 2: Seznam použitých zkratk	8

Inventární seznam	9
--------------------------	---

Tiráž	11
--------------	----

I. Vývoj původce fondu

Počátky školství v Krsech (německy Girsch) souvisejí se založením fary v roce 1352, při které pravděpodobně roku 1384 vznikla farní škola, do níž docházely děti z Krs, Líchova, Na Holé, Blažimi, Skelné Huti, Trhomného, Umíře, Karlova Dvora, Ostrova, Krsova, Pláně, Vojtěšina, Kejšovic, Polínek, Mensdorfu a z Schöppamühle.

Panství Švamberků, k němuž Krsy náležely od roku 1483, bylo po třicetileté válce poznamenáno zrušením vesnic a úbytkem obyvatelstva. Šlechta tyto následky války řešila zvýšením robotních povinností a kolonizací vesnic německým obyvatelstvem, které nakonec získalo převahu nad českým. Podle F. Lercha je jako poslední český učitel na krské škole uváděn Petr Rodnický a od roku 1662 zde začal působit první německý učitel Andreas Wokurka.

V roce 1712 se Krsy staly součástí panství německého šlechtického rodu Löwensteinů, kteří jako tehdejší patroni farnosti a školy nechali v roce 1778 opravit školní budovu. Od roku 1800 pak byli při škole zaměstnáni jeden či dva školní pomocníci, kteří v zimě vyučovali v okolních vsích.

V roce 1827 byla otevřena škola ve Skelné Huti, do níž docházely děti z Trhomného, Skelné Huti, Karlova Dvora, Umíře a Mensdorfu. Počet žáků v krské škole se tím ale nijak dramaticky nesnížil a od roku 1855 měla škola dvě třídy. Jako dvoutřídní pak fungovala až do svého zániku v roce 1945. V průběhu druhé poloviny 19. století vznikly v okolí Krs ještě další školy, a to v Pláni (1827) a Polínkách (1874). Obec Vojtěšín připadla v roce 1857 pod faru v Číhané, takže děti, původně docházející do Krs, začaly navštěvovat tamější školu. Do krské školy tak chodili již jen žáci z obce Krsy a jejích osad Líchov a Na Holé a z obce Blažim. Protože stávající dřevěná školní budova již kvůli vysokému počtu žáků nevyhovovala, přikročilo se v roce 1889 za řídicího učitele Wenzla Pothorna ke stavbě nové školy za 11 540 zlatých, kterou provedl mistr zednický Damm z Bezdručic.

Obec Krsy náležela od roku 1900 do převážně německého politického okresu Planá a do soudního okresu Bezdručice, v němž se české národnostní aktivity začaly projevat až po roce 1918 zakládáním odborů NJP v Konstantinových Lázních (1924) a v Bezdručicích (1927) a následným zřizováním českých škol v Cebivi, Konstantinových Lázních, Bezdručicích, Úterý a ve Skupči.

Podle sčítání obyvatel z roku 1921 žilo v obci Krsy a jejích osadách Líchov a Na Holé celkem 12 Čechů a 302 Němců. V roce 1927 vzešel návrh od statkáře osady Líchov Aloise Sedláka, jeho ženy a její sestry Marie Janovcové z Cebivi, aby byla v Krsech založena česká škola. V jejich úsilí je podpořil i krský farář Václav Kozák. Roku 1928 se na pozvání Aloise Sedláka dostavil do Líchova Antonín Follprecht, inspektor menšinového školství a místopředseda správního výboru Ústřední matice školské v Plzni, který po seznámení se s místními školskými a národnostními poměry souhlasil se zřízením školy, což se stalo ještě téhož roku výnosem ministerstva školství a národní osvěty ze 30. srpna 1928 č. 105.286. Vedle školy německé zde začala fungovat škola česká, do níž ale chodily převážně děti z německých nebo smíšených rodin.

Dne 1. září 1928 začalo vyučování se 17 dětmi na statku v Líchově, kde byly pro tento účel vyčleněny dvě místnosti, sloužící jako učebna a kabinet, které musely být ještě během školního roku postupně zadaptovány pro výuku a vybaveny nábytkem. Žáci, z nichž většina vůbec neuměla česky, pocházeli z Líchova, Štipoklas, Krs a z osady Na Holé. V dalších letech navštěvovaly školu také děti ze Skelné Huti, Polínek, Kejšovic a Mensdorfu. Prvním správcem se stal František Hiřman. Vedle něj zde toho roku ještě vyučovali Růžena Königsmarková, učitelka ženských ručních prací, a Jiří Feyl, kaplan z Číhané. Škola náležela do působnosti karlovarského inspektorátu menšinových škol s československým jazykem vyučovacím a od 1. ledna 1929 spadala pod nově zřízený inspektorát v Chebu.

Žáci byli od počátku podporováni Ústřední maticí školskou v Plzni a jejím ženským odborem, NJP v Bezdručicích a místními Čechy. Tyto organizace a jednotlivci věnovali dětem při vánočních nadílkách šatstvo, obuv a cukroví. Škola v Krsech také spolupracovala s českými školami v Číhané a Skupči, zejména při organizování výletů. Ve školním roce 1932–1933 uspořádal Ústřední výbor NJP společný výlet českých škol z okresu Planá. Tohoto výletu do Prahy se zúčastnilo 9 žáků krské

školy. Jako v ostatních školách i zde se připomínal vznik samostatného Československa, završený odjezdem místních Čechů na společnou oslavu v Konstantinových Lázních, či narozeniny obou prezidentů.

V roce 1930 se začalo jednat o přestěhování školy z Líchova do Krs. Během prázdnin roku 1931 se rozhodlo o pronajmutí domu čp. 49 v Krsech, ale kvůli značným finančním nárokům majitele Ondřeje Stingla se i nadále vyučovalo v Líchově. Ve školním roce 1931–1932 byl nakonec koupen dům čp. 25 od Josefa Trübenbacha, truhláře v Krsech. V nové budově se však musely provést nutné opravy, a tak k jejímu slavnostnímu otevření došlo až 3. září 1933. Zúčastnili se ho Češi z Bezdruzic, Konstantinových Lázní, Cebivi, Chrančovic, Všerub, Skupče, Číhané, Horní Bělé, Preitensteinu, Nečtin, Nové Sázavy a z Dolního Jamného. Kolaudace proběhla 7. prosince 1933. Školní budova stála celkem 97 000 Kč. Tato částka zahrnovala kupní cenu domu (69 000 Kč), obnos použitý na opravu (25 000 Kč) a převodní poplatky (3 000 Kč).

Po záboru českého pohraničí v roce 1938 byla česká škola v Krsech zrušena a většina žáků přešla do zdejší německé školy.

Správci školy

František Hiřman	1928–1929
Antonín Šteiner	1929–1930
Konrad Hlavatý	1930–1931
František Hiřman	1931–1932
Karel Červený	1932–1935
Břetislav Plechatý	1935–1938

Počet dětí v jednotlivých školních letech

1928–1929	17
1929–1930	15
1930–1931	16
1931–1932	9
1932–1933	10
1933–1934	17
1934–1935	26
1935–1936	21
1936–1937	18
1937–1938	15

II. Vývoj a dějiny fondu

Fond Obecná škola (česká), Krsy tvoří pouze školní kronika z let 1928–1938. Další písemný materiál, jako výkazy docházky a prospěchu nebo seznamy žáků, se nedochoval.

Kronika školy byla určitou dobu uložena v Historickém muzeu v Plzni, konkrétně v oddělení městského archivu. Svědčí o tom razítko této instituce na její druhé stránce a signatura inv. č. 726. V plzeňském městském archivu zůstala i po jeho osamostatnění v roce 1948 a je uvedena také v jeho průvodci po fondech, vydaném v roce 1954.

Do okresního archivu byla předána až v roce 1984 (č. př. 632, 633, 634) společně s písemnostmi ostatních kraských škol, které byly před převzetím do archivu uloženy ve středisku učebnic v Kaznějově. Nepodařilo se však zjistit, kdy a za jakých okolností tam byly převezeny. V listopadu 2001 byla kronika při inventarizaci vytržena z fondu ZŠ Krsy, tímto vznikl nový fond Obecná škola (česká), Krsy 1928–1938.

III. Archivní charakteristika fondu

Původcem fondu je Obecná škola s československým jazykem vyučovacím v Krsech. Název archivního fondu byl zvolen na základě Metodického návodu OAS MV k vedení evidence NAD podle vyhl. č. 645/2004 Sb. (Hlava XII, čl. 17), tj. základní typ školy tohoto období (jazyk) a místo.

Při pořádání a inventarizaci fondu bylo přihlédnuto k současným pravidlům pro zpracování archivního materiálu (Metodické návody a instrukce pro zpracování archivního materiálu. SAP X, 1960, č. 2, s. 215–310), metodického návodu Archivní správy MV (Metodický pokyn pro vymezení archivních souborů škol ukládaných ve státních okresních archivech a archivech měst, Archivní správa MV v Praze dne 1. června 1999 – čj. AS/1-2-2020/99) a platné metodiky SOA v Plzni (Vnitřní směrnice pro zpracování, posuzování, schvalování a evidenci archivních pomůcek v SOA v Plzni = Interní předpis č. 4/2006 ze dne 24. ledna 2006).

Fond obsahuje pouze jednu školní kroniku z let 1928–1938, která je psaná česky. Rozsah fondu činí 0,02 bm. Vzhledem k tomu, že se z činnosti školy dochovala pouze kronika, nebyla provedena vnitřní skartace.

Archiválie byla zařazena do I. kategorie a v době zpracování fondu se nacházela ve vyhovujícím stavu, nevyžadujícím restaurátorský ani konzervátorský zásah.

IV. Stručný rozbor obsahu fondu

Kronika Obecné školy (české), v Krsech poskytuje údaje o životě menšinové školy za celé období její existence. Lze z ní získat informace o početním stavu žactva, školních a mimoškolních činnostech či změnách na místě správce školy. V kronice se nacházejí i zprávy o národnostních aktivitách českého obyvatelstva v okolí Krs nebo údaje o počtu Čechů v obci.

V. Záznam o uspořádání fondu a zpracování archivní pomůcky

Fond Obecná škola (česká), Krsy 1928–1938 uspořádala a inventář k němu napsala Zuzana Kliková v prosinci 2008. Čistopis pomůcky v červnu 2009 zhotovila Zuzana Kliková ve Státním okresním archivu Plzeň-sever se sídlem v Plasích.

V Plasích 16. června 2009

Zuzana Kliková

Seznam použitých pramenů a literatury

SOkA Plzeň-sever se sídlem v Plasích

Obecná (německá) škola Krsy 1919–1945, Školní kroniky 1919–1938, K 1 – K 2.

Bělohávek, M. *Městský archiv v Plzni. Průvodce po archivu.* Plzeň, 1954.

Davídek, J. Počátky hraničářské práce na Bezručicku. In *Jubilejní sborník Jednatelského odboru Národní jednoty pošumavské v Plzni.* Plzeň, 1934, s. 62–64.

Lerch, F. *Unsere Heimat.* Bezručice, 1936.

Pešík, S. *Pamětní kniha krské fary 1835–1931: výpisky z pamětní knihy* [tiskem nepublikovaný strojopis]. Státní okresní archiv Plzeň-sever se sídlem v Plasích, 2003.

Statistický lexikon obcí v Čechách. Praha, 1924.

Über Grenzen hinweg. Geschichte, Land und Leute des Plan-Weseritzer Bezirkes Tischenreuth und Mährling. Tischenreuth, 1984.

Vondráček, K. *50 let Národní jednoty pošumavské 1884–1934.* Praha, 1934.

Seznam použitých zkratk

MV	Ministerstvo vnitra
NAD	Národní archivní dědictví
NJP	Národní jednota pošumavská
OAS	Odbor archivní správy
SAP	Sborník archivních prací
SOA	Státní oblastní archiv
SOkA	Státní okresní archiv
ZŠ	Základní škola

Inventární seznam

Inv. č.	Obsah	Časový rozsah	Č. ev. jednotky
	I. Knihy		
1	Školní kronika	1928–1938	K 1

Název archivní pomůcky:	Obecná škola (česká), Krsy
Časový rozsah:	1928–1938
Počet evidenčních jednotek:	1 (1 kniha)
Počet inventárních jednotek:	1
Rozsah v bm:	0,02 bm (úřední knihy – 0,02 bm)
Stav ke dni:	16. 6. 2009
Zpracovatel archivního souboru:	Zuzana Kliková
Zpracovatel archivní pomůcky:	Zuzana Kliková
Počet stran:	11
Počet exemplářů:	4
Schválila:	Martina Matušková
	dne 16. 6. 2009 – č. j. SOAP/060-325/2009